

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Пламен Маринов Ралчев
Университет за национално и световно стопанство
Хабилитиран по научна специалност: Политология 05.11.02

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по 05.11.02 *Политология*

Автор на дисертационния труд: Борис Костов Костов

Тема на дисертационния труд:

Развитието на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС.

Влиянието на външни актьори – НАТО, ООН (1991-2004)

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е асистент в Катедра „Политология“ на СУ „Св. Климент Охридски“. Обучавал се е в редовна форма по докторска програма към Катедра „Политология“, Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ по научна специалност 05.11.02 Политология. Изпълнил е задълженията си по индивидуалния план.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с общ обем 176 стандартни страници и се състои от увод, три глави и заключение. Приложена е библиография от

176 източника на български и английски език, от които 29 документа и 18 институционални интернет страници.

Повечето от източниците са публикувани след 2000 г., от което може да се счита, че дисертацията е базирана на актуална информация и данни. Използваната научна литература дава основание за констатация за високо ниво на осведоменост на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд. Като цяло, техническите параметри на рецензираната работа отговарят на установените стандарти.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Представеният дисертационен труд е посветен на развитието на Европейската политика за сигурност и отбрана на ЕС в контекста на изграждащата се нова архитектура за сигурност в Европа след края на Студената война. Анализът на видовете и формите за влияние на външни актьори през периода на формиране на Европейската политика за сигурност и отбрана има своето значение и в съвременната ситуация, доколкото точно в последните години влошената среда за сигурност отново постави на дневен ред необходимостта от мащабно реформиране на ОПСО. Проблемът е актуален от научна и научно-приложна гледна точка.

Работата има ясно обозначен предмет и обект, теза, изследователски въпрос, цели и задачи. Дисертационният труд се стреми да даде отговор на един основен изследователски въпрос: По какъв начин НАТО и ООН са оказвали влияние при формирането на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС ? В отговор на този въпрос изследването е базирано на тезата, че влизайки във взаимодействие с Европейския съюз НАТО и ООН са повлияли при формирането на

различни аспекти от проекта за новата политика за сигурност, като вида и формите на влияние се различават за всеки от двата външни актьора.

Чрез изведените **две хипотези**, авторът се стреми да предложи отговор на така зададения изследователски въпрос и да провери достоверността на формулираната теза на дисертацията.

Дисертантът си поставя за цел да анализира влиянието на външни актьори (в частност – НАТО и ООН) при формирането и развитието на Европейската политика за сигурност и отбрана. Изложението е структурирано с оглед проверка на изходните хипотези и поставените задачи отговарят на целта, а именно:

1) идентифициране на видовете влияние, характерни за НАТО и ООН при формирането на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС;

2) форми на външно влияние;

3) идентифициране на аспектите в конструкцията на ЕПСО, които са били обект на влияние от НАТО и ООН.

4) проследяване на динамиката на оказваното влияние през различните периоди от развитието на ЕПСО.

Дисертантът поставя три ограничения на изследването. Първото ограничение е относно времевия обхват. Второто се отнася до изследване на вида и формите на влияние, както и при кои елементи от Европейската политика за сигурност може да бъде идентифицирано външно влияние. Третото ограничение засяга тематичния обхват. Изследването не търси отговор на въпроса доколко Общата външна политика и политика за сигурност е зависима, а по какъв начин идеите и плановете за развитие на ЕПСО през формативния период са били повлияни с традиционни и меки въздействия от два външни актьора – НАТО и ООН.

Основните методи, използвани в изследването, са исторически институционализъм и сравнителен анализ, а като допълнителни изследователски методи: качествен контент-анализ на програмни документи и политически изказвания и изследване на казуси. Посочените от дисертанта методи са подходящи за анализ на проблемите в изследваната област. Като цяло темата на изследването е актуална и нейното разработване дава възможност за запълване на съществуваща празнина в политическите и историческите изследвания и създаването на теоретични и приложни приноси.

Структурата на работата е логична и дава възможност за организирано и последователно подреждане и изследване на изложения материал. Положителна страна на работата е опитът въз основа на разгледаните теоретични подходи да се изведат поредица от понятия и концепции, използвани в теоретичния анализ на автора, като например концепциите за влиянието и меката сила. Формулираните изследователски задачи са свързани с поставените цели и с изложението на материала, представен в съдържанието на работата.

В първа глава, освен общия теоретичен преглед, дисертантът успява да рамкира модел, в който ситуира тезата си. Целта на избория от него подход е да изготви анализ на специфичните видове и форми на влияние от ООН и НАТО, както и на секторите и елементите на ЕПСО, върху които е било оказвано въздействие през периода 1991 - 2004 г.

Във втора глава трябва да бъде отбелязан опита на автора да изследва стъпките и етапите от развитието на европейската интеграция в сферата на сигурността в периода 1991-2004 г. Систематично и логично е представен

богат фактологичен материал, разкриващ спецификите и трудностите при изграждането на ЕПСО.

В трета глава дисертантът анализира процесите на реформиране на НАТО и ООН от 1991 до 2004 г. и влиянието, които те оказват върху развитието на ЕПСО.

В заключението авторът прави изводи, съпоставяйки влиянието на НАТО и ООН върху ЕПСО. Идентифицирани са три типа влияние на НАТО – официални комуникации; неформални контакти и лобиране; възприемане на институционален опит. Дисертантът прави обосновано заключение, че влиянието на НАТО се реализира най-вече чрез политически инструменти и е най-отчетливо по отношение на военните измерения на ЕПСО и в по-малка степен при гражданските мисии.

Влиянието на ООН при формирането на ЕПСО е по-индиректно в сравнение с НАТО. То се реализира основно през елементите на меката сила – споделени ценности, възприемането на идеи и прилагане на успешни практики. ООН оказва по-скоро стимулиращ ефект за развитието на ЕПСО.

Съпоставяйки натрупания през периода след Студената война опит при провеждането на военни мисии, дисертантът отбелязва далеч по-голямото сходство в мисиите на ООН и ЕС в сравнение с мисиите на НАТО. Присъствието на ЕС се доближава до практиката на ООН – то се възприема като външен, неутрален актьор, а не като страна в конфликта, преследваща и налагаща своя дневен ред. Като цяло обаче влиянието на ООН е насочено основно към гражданските измерения на ЕПСО.

В съдържателно отношение всяка от структурните единици на дисертационното изследване дава своя принос при формиране на изводите, заключенията и теоретичните прогнози.

Въз основа на цялостното изложение в дисертационния труд, намирам за напълно убедителни в съдържателно и практико-приложно отношение заключителните изводи на дисертационното изследване.

Докторантът има три публикации, свързани с темата на дисертационното изследване. Като цяло представеният автореферат достоверно отразява съдържанието на дисертационния труд и акцентира на определени важни аспекти в него.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд на Борис Костов се съдържат определени постижения и рецензентът приема представените в автореферата **научни и научно-приложни приноси**, които са формулирани както следва:

1. Потвърждение на двете хипотези за различния вид и насока на влиянието на ООН и НАТО при изграждането на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. (нов обект на изследване)

2. Използван е комплексен подход за приложен анализ на външни влияния върху развитието на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС, с отчитане както на традиционните влияния, така и на въздействие посредством „мека сила“. (нови знания и обогатяване на съществуващи знания)

3. Идентифицирани са елементи от структурата на ОПСО, където се наблюдава по-интензивно влияние респективно на ООН и НАТО, което

би могло да послужи при изследване на съвременните взаимодействия на ЕС с двете организации. (обогаляване на съществуващите и нови знания)

4. Анализът на външните влияния позволява да се открият основните форми за оказване на влияние като ориентир за изследване на съвременните процеси. (обогаляване на съществуващите и нови знания)

5. Отправени са препоръки и предложения за предстоящата реформа на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС, с отчитане на потенциалните външни влияния от страна на НАТО и ООН. (обогаляване на съществуващите и нови знания)

5. Критични бележки

Като подчертавам още веднъж цялостната си безспорно положителна оценка за рецензирания дисертационен труд, считам за уместно да направя и една критична бележка към разглеждания текст от концептуално и съдържателно естество.

Въпреки уговорката и прецизните ограничения, които дисертантът прави в уводната част, на фона на значимостта на осъщественото дисертационно изследване, определянето на хронологичните рамки на периода от 1991 до 2004 г. и разглеждането на формирането на ЕПСО и влиянието върху нея на НАТО и ООН изглежда като откъс от цял процес, който несъмнено продължава и до днес, и върху който влияние имат и много други фактори. Най-малкото, след 2000 г. Русия не е безразлична, разширяването на НАТО и ЕС в Източна Европа, амбициите на нови страни-членки в НАТО като Полша и Румъния, и перспективата на трудното съвместяване на членството на Турция в НАТО и „невъзможното“ ѝ членство в ЕС – създават може би по-различна

динамика или поне по-усложнен контекст на процеса на изграждане на ЕПСО/ ОПСО. Разбираемо е усилието на автора лабораторно да операционализира своето изследване, изключвайки усложняващите променливи, но дали няма и други влияния, които по-скоро са пречили на формирането на ЕПСО. В заключението дисертантът дава своите оценки и препоръки за развитието на ОПСО, което отново напомня за „отворения край“ на процеса.

Посочените по-горе критични бележки в никакъв случай не целят омаловажаване, оспорване или още по-малко отричане на безспорните научни достойнства на рецензирания дисертационен труд.

6. Заключение

На вниманието и оценката на научното жури е представена една несъмнено качествена, оригинална и отговаряща на високи стандарти дисертация, която е атестация за отличната образователна, научна и професионална подготовка на нейния автор. Докторантът Борис Костов показва убедителни умения да формулира и изследва научни проблеми като прилага традиционни и нови подходи, обогатяващи българската наука в съзвучие със световните тенденции и опит в политологичните изследвания.

По моя преценка, рецензираният дисертационен труд има теоретичен и практико-приложен характер и удовлетворява основните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане. Отчитайки казаното в рецензията

дотук, убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да дадат положителен вот за присъждането на Борис Костов Костов на образователната и научна степен “доктор” по научна специалност 05.11.02 Политология.

Подпис:

доц. д-р Пламен Ралчев

1.11.2017

София